

Համագիր

8-50

8-149

Ինքնագիր

44

Ինքնագիր

45

891.31-19

100

Բ-40

Կ. ԲԱՐԱՆՅԱՆԻԻՉ

ԵՐԿՈՒ ՈԳԻ

Նոյեմբեր

Թարգմանութիւն

Ս. ՄԱՋՈՅԵԱՆԻ

ԹԻՓԼԻՍ

Յս. Կ. Մարտիրոսյանցի. || Тип. Е. Мартиросіанца.

Орбеліановская ул., д. № 12.

1899

13443

Дозволено пenvзурою. Тифлисъ, 24 Юня 1899 года.

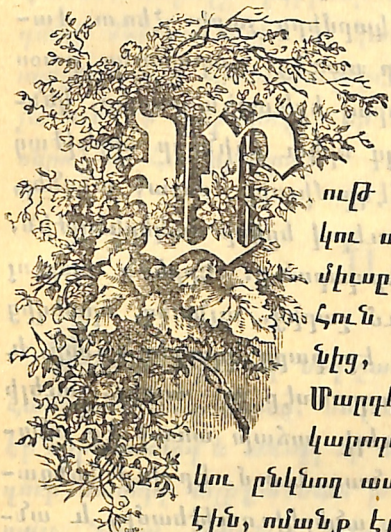

45-2014
45

ԵՐԿՈՒ ՈՓԻ

I.

 ութ զիշերներէից մէկուն երկուն աստղեր՝ մէկը սպիտակ, միւսը կարմիր, երկնքի անհուն օդազուրկ բարձրութիւնից, ընկան երկրի վերայ: Մարդկանցից միայն քչերը կարողացան տեսնել այդ երկուն ընկնող աստղերին—ոմանք քնած էին, ոմանք էլ զբաղուած իրանց աշխարհին զործերով ու զուարճութիւններով, իսկ քչերը՝ որոնք տեսան ընկնող աստղերին, սոցա վերաբեմամբ բոլորովին հակառակ կարծիքի էին: Նոքա որոնք նստած բարձր աշտարակների վերայ, դիտում էին երկնքին զանազան զործիքների ու խողովակների միջոցով, համոզուած էին որ տեսածները երկու ասուպներ են. իսկ միւսները որ հասկացողութիւն անգամ չունէին, թէ ինչպէս, ինչ

չի միջոցաւ և ինչո՞ւ դիտում են երկինքը, և թէ ի՞նչ են ասուպները—այդ աստղերի ընկնելը, մանաւանդ կարմրինը՝ մի խորհրդաւոր նշան էին համարում:

Սակայն թէ առաջինները և թէ երկրորդները սխալում էին:

Այդ երկու ընկնող աստղերը՝ երկու ոգի էին. սպիտակը—բարւոյ, իսկ կարմիրը չարի: Հեռու ժամանակներից երբ երկիրը սառեց, աղատուեց քաօս դրուժիւնից և նորա վերայ երևացին բոյսեր, կենդանիներ ու մարդիկ, այդ երկու ոգիները սրընթաց թռիչքով, կամենալով մէկը-միւսից առաջ անցնել, իջան նորա վերայ և շփուելով երկրի մակերևոյթին, ստացան մարդկային կերպարանք: Երբեմն բարւոյ ոգին առաջ էր անցնում չարից. սոյնտեղ, որտեղից նա անցնում էր, ցանում էր բարի զգացմունքներ, և մարդիկ դառնալով ճշմարտասէր ու ազնիւ, աւելի լուսանում էին: Բայց աւելի յաճախ առաջ էր անցնում չար ոգին, որը զանազանում էր իւր նենգաւոր ճարպիկութեամբ ու աներկիւղութեամբ, և անցնելով երկրի վերայով՝ ցանում էր խռովութիւն, թշնամութիւն. մինչև անգամ այնտեղ, ուր տեսնում էր որ իրանից առաջ անցել է բարւոյ ոգին, նա յանդգնում էր նորից ապականել, մոլորեցնելով ու դժբաղդացնելով մարդկանց գայթակղեցուցիչ ու խորամանկ հրապուրանքով:

Այդ կատաղի կռիւը սկսուել էր այն ժամանակուանից, երբ երկրի վերայ երևացել էր առաջին

մարդը և կը վերջանայ—երբ նորա վերայից կը վերանայ վերջին մարդը:

Այդ երկու ոգիների յաւիտենական, անյաղթելի կռուից, առաջանում էին պատերազմներ, որտեղ անթիւ մարդկանց կոտորածից արեան գետեր էին հոսում, ամբողջ երկիրներ էին աւերւում, իսկ կենդանի մնացածներին էլ կամ սովն էր ջարդում կամ տարափոխիկ հիւանդութիւնները և այսպիսով ոչընչանում էր մարդկութիւնը տասնեակներով, հարիւրներով ու հազարներով:

II.

եռնային մի նեղ շաւղով միայնակ, գիւղացու հասարակ հագուստով, մախաղը ուսին, բարձրանում էր երիտասարդ և առույգ մի ճանապարհորդ, որի գանգուր մազերը ալիքանման թափուել էին ուսերի վերայ: Նորա փայլուն աչքերը արտայայտում էին տխուր մտածմունք, նորա մերկ ոտները չէին վախենում ոչ փշերից և ոչ էլ սրածայր քարերից, որոնցով ծածկուած էր լեռնային շաւղը: Այնտեղ, որտեղից անցնում էր նա, ուրախացնում, կեանքը կենդանացնում էր՝ արևը փայլում էր պայծառ, առուակները քաղցր կարկաչիւնով աղմկում էին, ցերեկուայ տոթից թոռմշած ծաղիկները բարձրացնում էին գլուխները և տարածում քաղցր անուշահոտութիւն:

թիւն, և այս բոլորին թուշունները միացնելով իրանց քաղցր երգը, բնութիւնը աւելի սքանչելի էին դարձնում:

Ճանապարհորդը հասնելով երկու շաւիղների միմեանց խաչաձև կտրած տեղը, նստեց մամռապատ քարի վերայ: Միւս շաւղով, որը զառիվայրից օձապտոյտ իջնելով ձգւում էր դէպի նոյն տեղը, հպարտ հպարտ առաջ էր գալիս, չալմայով ու ոսկեթել բանուած բաճկոնով մի ձիաւոր: Բարձր ձայնով զընդզընգում էին նորա սև յաղթանդամ ձիու արծաթեայ պայտերը, որոնք միանալով նորա երկայն պարանոցը գեղեցիկ զարդարող մարգարիտների ու զըննդող ոսկու ձայնի հետ, մի ներդաշնակութիւն էին կազմում: Արևի տակ շողշողում էին թանկագին քարերով զարդարուած ձիու թամբն ու սարքը և կողքից կախուած արծաթապատ կեռ սուրը: Ձեռները կրծքի վերայ խաչաձև ծալելով նստաւ ձիաւորը: Արևից այրուած բրոնզեայ դէմքի վերայ, խիտ յոնքերի տակից փայլում էին նորա, չարութեամբ լի աչքերը:

Փռնչալով ու ականջները ցնցելով սև ձին կանգնեց քարի վերայ նստած երիտասարդի առաջ: Ձիաւորը նայեց նորա վերայ և մարմնովն անցաւ մի թեթև սարսուռ:

III.

եռ այստե՛ղ ես, — հարցրեց նա առանց հայեացք գցելու երիտասարդի վերայ. — դու կրկի՛ն երեւացիր ինձ խանգարելու:

— Այո՛, — հանգիստ կերպով պատասխանեց երիտասարդը. — ես քեզ միշտ և ամեն բանի մէջ պէտք է խանգարեմ:

— Դիտեմ, — փրնթփրնթաց ձիաւորը, — բայց այստեղ քո ջանքերը դուր կանցնեն: Նայիր այն հովիտներին, որոնք ծածկուած են գիւղերով ու քաղաքներով. այնտեղ է ապրում այն ազգը, որին դու կամենում ես պահպանել: Այդ հովիտները — հիանալի թակարդ են. նայիր աւելի հեռուն, չէ՞ որ դու կարող ես նայել այնպէս հեռու, որպիսին ոչ ոք չի կարող, բացի միայն ինձանից. — ի՛նչ ես տեսնում:

— Ես տեսնում եմ այլ ցեղի, այլ սովորութեան ու կրօնի ազգ:

— Հէնց այդ ազգն էլ բազմաթիւն է ու ուժեղը: Նա արդէն իշխում է քո փոքրիկ ազգի վերայ և ո՞վ կարող է արգելք լինել նորան, երկրի երեսից վերացնելու քո փոքրիկ ազգին:

— Դու մոռանում ես, որ կան ուրիշ ազգեր ևս, որոնք թոյլ չեն տայ այդ անելու:

Ձիաւորը ծիծաղեց այնպէս բարձր, որ մօտա-

կայ մութ ու խոնաւ այրերի արձագանքը, երկար ժամանակ միմեանց յանձնելով, պահեցին նորա դիւական ծիծաղը:

— Միւս ազգերը... ինչ գործ ունեն նոքա քո փոքրիկ ազգի հետ: Կամ թէ դու մտածում ես, որ ես հոգ չեմ տարել, այն աստիճան բթացնելու նոցա զգացողութիւնները, որ նոքա հարկադրուած լինեն մոռանալու, որ այդ ազգն էլ դաւանում է նոյն իրանց կրօնը. կամ թէ դու մտածում ես, որ ես սիրութիւնը բաւականին մեծ ոյժ չէ: Ես նոցա առաջ դրել եմ մի լաւ հրապուրիչ իր և մինչդեռ նոցանից իւրաքանչիւրը կը նայի նորա վերայ մտածելով թէ ինչպէս, ինչ կողմով ամենքից առաջ ինքը ձեռք զցի, — ես այդ ծաղկալի դաշտերը կը ծածկեմ արիւնով:

— Իսկ ես կը լիշեցնեմ մարդկանց, որ նոքա մարդիկ են, և այդ չի յաջողուի:

Ձիաւորի թուիս յոնքերը շարժուելով միմեանց միացան և աչքերի մէջ փայլեցին չարութեան կայծեր:

Ինձ մի խանգարիր, — արտասանեց նա խուլ ձայնով: Կան երկրներ որտեղ ցեղական թշնամութիւնը հանգել է յաւիտեան... նոյնպէս և դաւանանքի թշնամութիւնը: Երկիրներ էլ կան որտեղ կըթուլան ու գիտութիւնը այն աստիճան բարձրացել են, որ մրցում են նոյն իսկ մահուան հետ. կան երկրներ էլ որտեղ չի կարող ոտք կոխել ոչ

սովը և ոչ տարափոխիկ հիւանդութիւնը: Կը գաջ ժամանակ որ այդ երկրներում բոլորովին կը տիրէ բարւոյ, եղբայրութեան ու արդարութեան գաղափարը: Թող ինձ այս վայրենի անկիւնը. ո՞վ գիտէ ոտրա մասին, ո՞ւմ պէտք է սա:

— Սորա մասին գիտէ նա, ով ինձ ուղարկել է, — պատասխանեց երիտասարդը, — և եթէ այս հովիտներում թէկուզ մի մարդ մնացած լինէր, դարձեալ ես գալու էի նորա մօտ:

Ձիաւորը բարկացած քաշեց ձիու սանձը և հպարտ ձին բարձրացրեց իւր գլուխը:

— Այստեղ ևս չես կամենում թույնել դու ինձ միայնակ, բացականչեց ձիաւորը:

— Ամեն տեղ, ուր կը լինես դու, կը լինեմ ես ևս, — պատասխանեց երիտասարդը:

— Դարձեա՞լ կռիւ:

— Թէ այժմ, թէ ընդ միշտ և յաւիտեան, — ասաց երիտասարդը:

Ձիաւորը ձգեց ձիու սանձը, սև ձին պտրտուելով բարձրացաւ յետին ոտների վերայ: Արիւնաշախաղ փրփուրը ներկել էր ձիու սանձը: Ձիաւորի ոտների սուր խթանները մեխուեցին ձիու կողերին. արծաթափայլ պայտերից դուրս ցայտեցին կայծերը և բարկացած ձիաւորը մի ակնթարթում, ինչպէս քամի սլացաւ դէպի հովիտները:

IV.

Իրակը լայն կարմիր շերտերով բարձրանում էր գէպի մութ երկնակամարը: Լեռնային արձագանքը կրկնում էր հրացանների պայթոցը և տանջողոճների ցաւալի ճիչը, որոնք աղաչում էին գթալ, խղճալ մարդկանց: Ամայացած գիւղերում մարդկային սե ստուերները տնից տուն ընկնելով, դուրս էին քաշում կանանց, երեխաներին և նոցա լացն ու կոծը ընդհատում էին սրի մէկ հարուածով:

Գիւղի հրապարակը բերին մի խումբ կենդանի մնացած մարդիկ, մօտ 20 հոգի — այր, կին ու երեխայ, այստեղ բերին և խոտ, և տախտակներ, տընային կահ կարասիք, մի խօսքով այն ամենը ինչ որ կը վառուեր և թաց արին նաւթով. մի քանի բոպէից յետոյ կրակը լափելու էր նահատակներին:

Այստեղ գալով, նոցա մէջ կանգնեց և ուսերին ալիքանման թափուած մազերով երիտասարդը: Ոչ ոք չգիտէր թէ ո՞վ է և ո՞րտեղից եկաւ նա. բայց երբ երեւաց սե ձիւ վերայ նստած աւաղակային խմբի գլխաւորը, կենդանի մարդկանց այրուելովը հրճուելու, լանկարձ տեսաւ երիտասարդին, սարսափեց և ձին այնպէս շուռ տուեց, որ նրա փայլուն աչքերին չերեւայ:

— Այրեցէք, — աղաղակեց աւաղակապետը, — ալ-

րեցէք շուտով, աւելացրէք նաւթ, խոտ լցրէք, այնպէս այրեցէք, որ մէկը կենդանի չը մնայ — բոլորը, բոլորը այրուեն — շուտ, շուտ...

Երիտասարդը քաջալերում էր սարսափելի տանջանքների դատապարտուածներին. նա ցածր, բայց ազդու խօսակցում էր իւրաքանչիւրի հետ, ցոյց էր տալիս երկինքը և ձեռները դնելով տղամարդկանց ուսին շոյում, փայփայում էր երեխաների գլուխը:

Հէնց այն բոպէին, երբ դատապարտուածներին շրջապատող խարովը բռնկուեց, լսուեց սարսափելի որոտ և կայծակը խփեց չարագործներին. սոքա կուրացած աչքերը ձեռներով ծածկեցին և վազեցին գէպի ձիերը:

Աւաղակապետը գլուխը կախ գցեց ձիւ բաշի վերայ և սլացաւ գէպի լեռները. քամին բարձրացրեց վերարկուի փեշերը և անձրեւը նորա թանկագին սրի վերայից սրբեց չորացած արեան սե պոյտերը:

V.

Մերոջ հովիտը բարբարոսների իշխանութեան տակ էր գտնուում: Ինչպէս լեռնային հեղեղատներ, զինուած մարդիկը արագ-արագ իջնում էին լեռներից, այրում էին գիւղերը, սպանում էին խաղաղ և աղնիւ բնակիչներին. նոցա կանանցն ու անասուններին լեռներն էին քշում և յափշտակում ունեցած

չունեցածները: Թողովուրդը հառաչում էր բարբարոսների անտանելի լծի տակ և ոչ մի միջոց չէր կարող ձեռնարկել իւր պաշտպանութեան համար: Մի որևէ անգէն հովուի ամենափոքրիկ ընդիմադրութիւնը պատճառ էր լինում ամբողջ գիւղի նոր նոր տանջանքներին, նոր սպանութեանց: Քանտերը լըցուած էին կալանաւորներով, որոնք ենթարկուելով գաղանային տանջանքների, սպասում էին մահացու պատիժներին: Երկիրը կորչում էր իւր դահճի հասցրած հարուածներից...

Այդ ժամանակներում գիւղերում ու քաղաքներում շրջում էր մի մարդ, որը պատկանում էր արեւմուտքի ազատ ազգերից մէկին: Ոչ մի երկիւղ չէր վախեցնում նորան: Քաւական էր, որ տալիս նորա անունը, իսկոյն մահացու հարուած հասցնելու համար բարձրացրած ձեռք վայր կիջնէր. եթէ նրան սխալմամբ բանտարկէին, իսկոյն կազատուէր այնտեղից, երբ այն ազգի ներկայացուցիչը, որին պատկանում էր նա, ասէր մի խօսք:

Դա մի եւրոպական ձևի հազնուած երիտասարդ էր, որի գրպանը լիքն էր գրոտած յիշատեւրերով. նորա պարզ ու գրաւիչ դէմքը ծածկուած էր նոսր և շէկ մօրուքով. նորա խոշոր աչքերում վալլում էր սէր դէպի մերձաւորը. նա շրջելով գիւղից գիւղ, քաղաքից քաղաք, գրի էր անցկացնում նահատակների գլխին զարհուրելի բարբարոսութիւններով կատարուած անցքերը:

Գիշերները նա գրում էր երկաւր նամակներ և ուղարկում հայրենիք. այնտեղ տպագրուելով այդ նամակները լրագիրների մէջ, հաղորդում էր ամբողջ աշխարհին բարբարոսների չլսուած չարագործութիւնները և հրաւիրում քրիստոնեաներին ի սէր Քրիստոսի ցոյց տալու կարեկցութիւն ու օգնութիւն իրանց եղբայրներին:

Մի անգամ նա մտաւ մի տուն, որի տէրը առաջ հարուստ, իսկ այժմ կողոպտուած ու աղքատացած մի գիւղացի էր: Տունը լիքն էր բազմաթիւ կանանցով ու տղամարդկանցով, որոնք ազատուելով կոտորածից, զրկուել էին սեփական յարկից, ուստի եկել էին այդ գիշեր նորա մօտ ապաստանելու: Տանտէրը ընդունեց բոլորին և հիւրասիրեց իւր ունեցածով. բայց այս նա արեց շատ սառւ սրտով, կարծես ինքն էլ իր տանը մի հիւր լինէր: Արտասուքը շարունակ վազում էր այդ մարդու նիհարած ու չորացած այտերից:

— Միք լաց լինի, — ասաց եւրոպական հագուստով երիտասարդը. — ճիշտ է այսօր տարան ձեր անասունները, այրեցին ձեր հացերը, բայց դուք կստանաք այդ բոլորը:

— Դուք կարծում էք, որ ես դորա համար եմ լաց լինում, — պատասխանեց տանտէրը: Օ՛, եթէ դրա համար լինէր, իսկապէս իրաւացի կը լինէի թէ ձեր մեղադրանքը և թէ այն շատերի, որոնք մեղադրում են մեզ որ, իբր մենք աշխատում ենք

ապահովել մեր ընտանիքներին: Քայց ինձանից խրեցին այն, որը ոչ ոք չի վերադարձնի, մինչև անգամ ինքը, Աստուած, նայեցէք այստեղ:

Նա առաջնորդեց երիտասարդին դէպի միւս սենեակը. այնտեղ մուտն էր, բայց անկիւններից մէկում սպիտակ ծածկոցի տակ երևում էր մի ինչ որ առարկայ: Տանտէրը վառեց բարակ մոմը և վերցնելով ծածկոցը ասաց. — ահա թէ ինչ են խել ինձանից. նայեցէք: Կարպետով ծածկուած տախտակների վերայ պառկած էր հինգ տարեկան մի երեխայ, որի պարանոցի վերայ լեարդացած սև արիւնով վէրքը բացել էր իւր զարհուրելի բերանը:

— Նոքա մորթեցին սորան, որովհետև ես չէի ցանկանում տալ նոցա իմ մեծ աղջկան: Երբ նորան քաշքշում էին տանելու, երեխան քրոջ շորերից կախ ընկած լաց էր լինում, այն ժամանակ աւագակներից մէկը կտրեց սորա կոկորդը սրով:

Եւրոպական հագուստով երիտասարդը ցնցուեց:

— Սա իմ միակ որդին էր, — ասաց տանտէրը. — ախ, որքան դժուար կը լինէր ինձ, տալ նորան Աստծուն, երբ նա հիւանդանար ու մեռնէր. բայց երեխան առողջ էր ու զուարթ, սպանուելուց կէս ժամ առաջ նա խաղում էր և զուարճանում: Նա վաղվզում էր արևի ճառագայթների տակ մեր փոքր այգում և մօտենալով ծաղիկներին, շնչում էր նոցա անուշահոտութիւնը. նա անդադար կանչում էր ինձ, երբ նորան հետաքրքրում էր մի որևէ ժրժմուկ,

կամ որևէ թիթեռ: Նա վաչելում էր կեանքը. նա պարզեւտրուած էր Աստուածային պարզելով, պարոն, նա ապրել էր ցանկանում և ունէր իրաւունք ոչ պակաս քան ժրժմուկը. բայց եկան մարդիկ և խլեցին նորա կեանքը, այդ դեռ քիչ էր. նոքա խոստացան զալ և այս գիշեր աղջկանս համար. այս մանկան մահն անգամ չէ կարող ազատել աղջկաս ամօթից ու դժբաղդութիւնից:

VI.

Եւրոպական հագուստով երիտասարդը գիշերը մնաց նորա տանը: Նա գիտէր, որ չարագործները կը վերադառնան. ցանկանում էր հանդիպել նոցա:

Տունը լիքն էր երեխաներով ու կանանցով, որոնք չէին համարձակուում խփել աչքերը և ամեն մի ընկալէ սարսափած հետևում էին մութ փողոցից լսուած զխկոցին: Ամեն տեղ լուռ էր: Երբեմն միայն լսում էր տաք տեղից զրկուած շների ոռնոցը և երբեմն էլ հրդէհից դեռ չը հանգած տների կրակների ճալթոցը:

Կէս գիշերային լուութեան մէջ, գիւղի փողոցից լսուեց ձիու ոտների տրոփիւն: Աւագակները խօսակցելով ու ճնգճնգացնելով սրերը, մօտենում էին դռանը: Նրանցից մէկը սկսեց դուռը ծեծել և պահանջում էր բաց անել: Տանտէրը մի խորհրդաւոր

Հայացքով նայեց եւրոպական Հագուստով երիտա-
սարդի վերայ և երբ վերջինս շրջնջաց նորա ական-
ջին մի քանի խօսք, նա մօտեցաւ դռանը:

— Ես ամեն մի անցորդի չեմ կարող ներս թող-
նել, — ասաց տանտէրը, — ասա, ով ես դու և ես բաց
կանեմ:

— Էհէ, դու դեռ խօսում ես էլ, հա, շուն —
գոռաց աւաղակը. — դէ սպասիր, գիտցիր, որ զօրքի
զլխաւորը քեզանից իջեւան է ուզում:

— Թող ինքը, զլխաւորը զայ այստեղ. նորա
Համար բաց կանեմ դուռը, — պատասխանեց տան-
տէրը:

Ղլխաւորը վերարկուով փաթաթուած, անշարժ
նստած էր ձիու վերայ. զինուորը յայտնեց նորան
տան տիրոջ խօսքերը. նա լուռ ձիու սանձը տալով
զինուորին, իջաւ ձիու վրայից և գնաց դէպի դուռը:

— Բաց արա՛, շուտով — գոռաց նա:

Պուռը բացուեց: Եւրոպական Հագուստով երի-
տասարդը, յնուած տանտիրոջ ուսին, կանգնած էր
շէմքի վերայ: Մռայլ ձիաւորի և երիտասարդի Հա-
յացքները Հանդիպեցին միմեանց. մէկի մէջ փայ-
լում էր դիւական չարութիւն, իսկ միւսի մէջ հե-
ղաբարոյ սէր դէպի մերձաւորը:

Մռայլ ձիաւորը չը կարողանալով տանել իւր
Հակառակորդի Հայացքը, յետ քաշուեց:

— Կրկին իմ ճանապարհի վերայ, — խուլ փրնթ-

փրնթաց ձիաւորը. — այս տունը ինձ պէտք է, ես
կամենում եմ գիշերել այստեղ:

— Պուռ այդ չես կարող անել, որովհետեւ այս
տունը իմն է, — Հանդարտ պատասխանեց եւրոպա-
կան Հագուստով երիտասարդը. — հեռացիր:

Ձիաւորը և նորա հետ եղած մարդիկը իսկոյն
անյայտացան դիւղից:

VII.

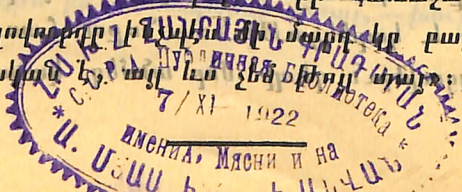
սկ եւրոպական Հագուստով երիտասարդը, ու-
րիշ շատ շատերի հետ, որոնց մէջ կար քրիստո-
նէական վեհ Հոգի և կարեկցութեան զգացմունք
դէպի մերձաւորը, շտապում էին Հաղորդել աշխարհի
զանազան ծայրերին, զժբաղը երկրում տեղի ունե-
ցած չըլսուած չարագործութիւնների մասին: Հե-
ռադիրը անդադար խփելով, Հաղորդում էր աշխար-
հին սարսափելի իրողութիւններ. նաւերն և երկա-
թուղիները շարունակ կրում էին ամեն տեղ տապնել-
ի ննքովի դուրս վերջի քրիստոնեաների պա-
նուսների ականատեսներին. աշխարհը ականջները
լարած ապշած ու տխրած, լսում էր անմեղ մար-
տիրոսների հառաչանքը...

Նոքա հառաչում են մինչև այսօր... — «Ող-
նութիւն և կարեկցութիւն» — նոքա հառաչում են.
— կարեկցութիւն դէպի մեր անմեղ կանայք, դէպի

45-2014

մեր քոյրերը ու մանուկները: Տուէք ձեռներդ և օգնեցէք դուք, որոնց սրտում կայ զոնեայ մի կաթիլ կարեկցութեան զգացմունք դէպի տանջուող, հառաչող մարդկութիւնը: Իշնեցէք դուք Քրիստոսի խօսքերը և մի խախտէք նորա պատուիրանը: Թող անսիրտ ու փխած փիլիսոփաները ասեն, որ բարւոյ և չարի համախմբումը կեանքի անհրաժեշտ տարրերից մէկն է. թող նրանցից մի քանիսը պնդեն, թէ չարիքը յառաջագիմութեան գլխաւոր գործոններից մէկն է. թող քաղաքագէտները հոգ տանեն իրանց սիրած հաւասարակշռութեան համար: Իսկ մենք, հասարակամահկանացուներս, գործնչունք ոչ առաջինների, ոչ երկրորդների և ոչ երրորդների հետ: Մենք կը լիշենք այն, որ մենք մարդիկ ենք և պարտաւոր ենք թէ խօսքով և թէ գործով օգնել մեզ նմաններին — մարդկանց՝ լինի յինա յոյն, թէ հրէայ, հայ կամ մի թէ բարբարոս ու յափշտակող թուրք: Դժնորքորա՛ւ, խղիւղ դարայմա ցցմբո՛ւ ալցմ եւ մենք որքան էլ որ տարբեր ազգերից լինենք, աշնուամենայնիւ պատկանում ենք մի մեծ ուղղի, — որի վեհ ձեռը բազմիցս անգամ բարձրացել է յաշտապանութեան օգնութեան համար. — մենք բոլորս իրաւունք ունինք սպասելու և յուսալու, որ լսելով հարիւր հազարաւոր անարգուն ժայրերի, քաղցած ու սառած երեխաների հառաչանքը, այդ հզօր ժողովուրդը լիակամ մի մարդ կը բացականչէ.

« Բաւական է այլ ևս չենք խնայում »

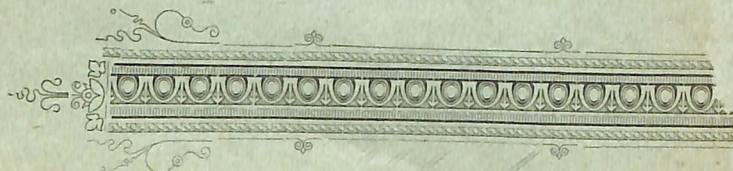
ԼՈՅՍ ԵՆ ՏԵՍԵԼ՝

1. Փան Դիւ-Ռեքքաւ՝ Ազնիւ խօսք. . . . Յ կ.
2. Բարանցեւիչ՝ Երկու ողի Յ կ.

ԴԻՆՆ Է Յ ԿՈՊ.

Մամուլի տակ են՝

1. Մոսկաւանի՝ Ջրջմուիկը
2. » խեղաղար կինը
3. Գիողինէս փելխտփան

148-149

2013

Ազգային գրադարան

NL0014306

« Ազգային գրադարան

NL0014305

